

LYČIŲ LYGYBĖ IR INSTITUCINIAI MECHANIZMAI

Pekino veiksmų platformos

Europos lyčių lygybės institutas

įgyvendinimas ES

POLITINIS KONTEKSTAS

Pekino veiksmų platforma (PVP) oficialiai buvo priimta 1995 m. Pekine vykusioje Ketvirtojoje pasaulinėje moterų konferencijoje. Visos Europos Sąjungos (ES) valstybės narės įsipareigojusios įgyvendinti joje nustatytus strateginius tikslus nacionaliniu lygmeniu. Nuo 1999 m. kiekviena ES Tarybai pirmininkaujanti valstybė rengia rodiklius, skirtus stebėti platformos įgyvendinimą ES.

Instituciniai moterų pažangos mechanizmai (H sritis) yra viena iš 12 PVP nagrinėjamų sričių. Ji apima tris strateginius tikslus:

- **H1: kurti arba stiprinti nacionalines struktūras ir kitas vyriausybines įstaigas;**
- **H2: integruoti lyčių aspektą į teisės aktus, viešąją politiką, programas ir projektus; ir**
- **H3: rengti ir platinti pagal lytį suskirstytus duomenis ir informaciją planavimo ir vertinimo tikslais.**

2009 m. Taryba pabrėžė poreikį stiprinti lyčių lygybę skatinančių nacionalinių įstaigų statusą siekiant suteikti prioritetą lyčių lygybei. Taryba taip pat pabrėžė, kad siekiant veiksmingos nacionalinės lyčių lygybės institucinės struktūros reikia, kad ji būtų aukščiausiam įmanomam vyriausybės lygmenyje, įtrauktų pilietinės visuomenės organizacijas, galėtų naudotis pakankamais ištekliais ir turėtų galimybę daryti įtaką rengiant vyriausybės strategiją. Europos Komisijos 2010–2015 m. moterų ir vyrų lygybės strategijoje taip pat pabrėžiamas poreikis atsižvelgti į lyčių lygybę visose ES ir nacionalinės politikos srityse, o lyčių aspekto integravimą padaryti neatsiejama politikos formavimo dalimi, įskaitant poveikio vertinimo ir įvertinimo procesus.

GAUTI DUOMENYS

Iki 2012 m. visose 28 ES valstybėse narėse buvo įsteigtos vyriausybės lyčių lygybės įstaigos ir paskirtos vienodo požiūrio skatinimo įstaigos. Vis dėlto, palyginti su 2005 m., nepastebėta jokios žymios veikiančių institucijų pažangos kalbant apie jų įgaliojimus, žmogiškuosius išteklius ir gebėjimą skatinti lyčių lygybę bei užtikrinti sistemingesnį lyčių aspekto integravimą. Iš tiesų pastebėta tendencija, kad lyčių lygybės kaip politikos srities svarba sumenko.

Europos lyčių lygybės instituto (EIGE) ataskaitoje apie lyčių lygybės pažangai skirtų institucinių mechanizmų efektyvumą (2013 m.), paremtoje pirmininkaujančios Suomijos parengta koncepcija ir metodologija (Europos Sąjungos Taryba, 2006 m.), apžvelgiama valstybių narių pažanga lyčių lygybės institucinių mechanizmų srityje, įskaitant lyčių aspekto integravimą, nuo 2005 m. Remdamasi EIGE ataskaita, 2013 m. gruodžio 9 d. ir 10 d. Užimtumo, socialinės politikos, sveikatos ir vartotojų reikalų taryba (EPSCO) priėmė **išvadas dėl moterų ir lyčių lygybės pažangos institucinių mechanizmų efektyvumo** ir atkreipė dėmesį į keturis šios srities rodiklius, įskaitant naują rodiklį – pagal lytį suskirstytos statistikos rengimą ir platinimą.

ES LYGMENS RODIKLIAI

- 1 rodiklis.** Vyriausybės atsakomybės lygis skatinant lyčių lygybę
- 2a rodiklis.** Vyriausybės lyčių lygybės struktūros personalo ištekliai
- 2b rodiklis.** Paskirtos vienodo požiūrio į moteris ir vyrus skatinimo įstaigos ar įstaigų personalo ištekliai
- 3 rodiklis.** Lyčių aspekto integravimas
- 4 rodiklis.** Pagal lytį suskirstytos statistikos rengimas ir platinimas

1 rodiklis. Vyriausybės atsakomybės lygis skatinant lyčių lygybę

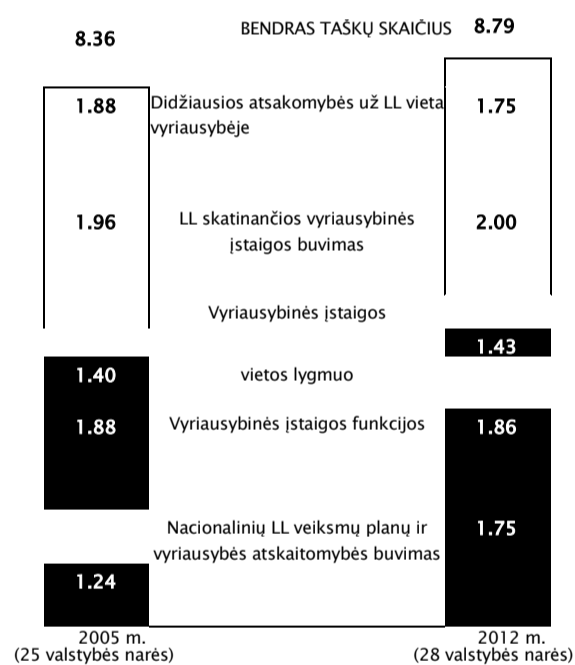
Iki 2012 m. vyriausybės atsakomybės lygis skatinant lyčių lygybę, ypač atskaitomybės už lyčių lygybės politiką srityje, išaugo 16 valstybių narių, palyginti su 2005 m. Valstybių narių, kurios priėmė nacionalinius lyčių lygybės veiksmų planus, dalis išaugo nuo 60 % 2005 m. iki 82 % 2012 m. Be to, valstybių narių, kurios

nustatė reguliarią atsiskaitymą apie lyčių lygybę įstatymų leidybos institucijoms, dalis išaugo nuo 64 % 2005 m. iki 93 % 2012 m.

Per tą patį laikotarpį lyčių lygybės svarba sumenko: 2012 m. liko mažiau vyriausybių su už lyčių lygybę atsakingais ministrais nei 2005 m. (sumažėjo nuo 88 % iki 79 %), o didesnis skaičius vyriausybių didžiausią atsakomybę už lyčių lygybę perkėlė ministrų pavaduotojams. Nepaisant Tarybos rekomendacijos (2009 m.), trečdalis valstybių narių neturi vyriausybės lyčių lygybės įstaigos aukščiausioje vyriausybės struktūros lygmenyje.

Vyriausybės atsakomybės lygio skatinant lyčių lygybę (LL) pokyčiai ES

Didžiausias taškų skaičius: 10

Pastaba. Daugiausia 2 taškai už kiekvieną kategoriją; daugiausia 10 taškų iš viso.

Vyriausybinių lyčių lygybės įstaigų personalo išteklių sumažėjo daugiau nei pusėje valstybių narių

10

5 -

0

LU SE EL CY PL FR SI IE HU LV NL CZ DK IT FI SK LT AT BE UK PT ES EE DE BG HR MT RO

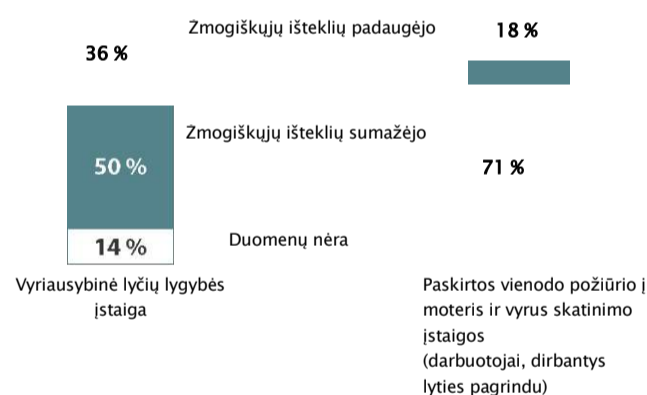
Pastaba. Vyriausybinių lyčių lygybės įstaigų žmogiškųjų išteklių skirtumai 2005 m. ir 2012 m. pagal valstybes nares; darbuotojų skaičius, tenkantis gyventojams (1 000 000).

2a ir 2b rodikliai. Personalo ištekliai

Nepaisant teigiamų pastarojo dešimtmečio tendencijų institucinėje santvarkoje, vyriausybinių lyčių lygybės įstaigų veiklą labai varžo sudėtingi ir platesni įgaliojimai ir tiems įgaliojimams vykdyti nepakankami žmogiškieji ištekliai. Nuo 2005 m. vyriausybinių lyčių lygybės įstaigų personalo ištekliai sumažėjo 14 valstybių narių.

Vadovaudamosi Direktyva 2002/73/EB, 2012 m. visos valstybės narės buvo įsteigusios nepriklausomas vienodą požiūrį skatinančias įstaigas, nors dar 2005 m. situacija buvo kitokia. Tik penkios valstybės narės turi atskiras paskirtas vienodo požiūrio į moteris ir vyrus skatinimo įstaigas. Kitose valstybėse narėse ryškėja tendencija sujungti vienodo požiūrio į moteris ir vyrus skatinimo įstaigas su vienodo požiūrio įvairiais pagrindais, įskaitant lyties pagrindą, skatinimo įstaigomis. Kadangi sunku tinkamai nustatyti išteklius, skirtus lyčių lygybei, o ne lygybei kitais pagrindais, 2005 m. ir 2012 m. daugelis valstybių narių neturėjo informacijos apie darbuotojų, dirbančių nediskriminavimo vien tik lyties pagrindu klausimais, skaičių.

Lyčių lygybės ir nediskriminavimo lyties pagrindu išteklių mažiau matomi vienodo požiūrio skatinimo įstaigose

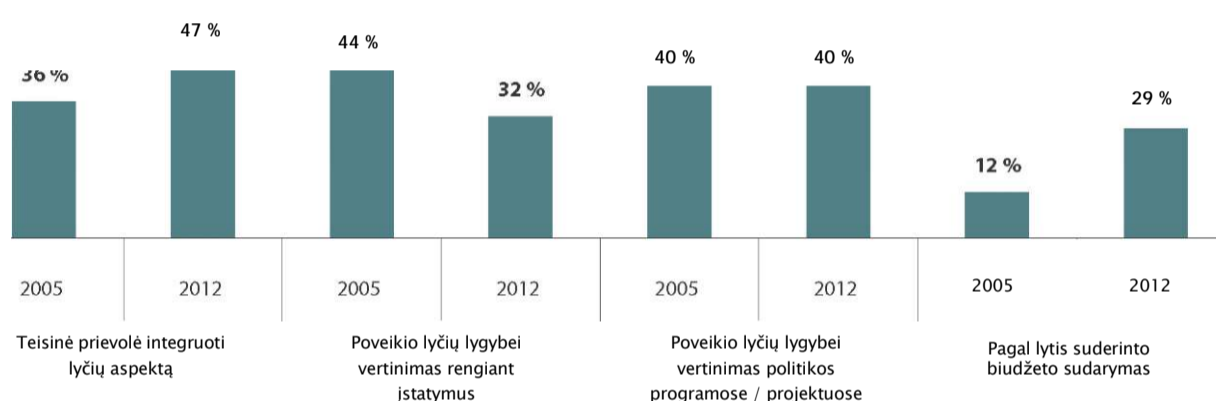
Pastaba. Vyriausybinių lyčių lygybės įstaigų žmogiškųjų išteklių skirtumai 2005 m. ir 2012 m., darbuotojų skaičius, tenkantis gyventojams (1 000 000).

3 rodiklis. Lyčių aspekto integravimas

Valstybių narių, kurios nustatė teisinę prievolę ar kitokį oficialų įsipareigojimą integruoti lyčių aspektą, dalis išaugo nuo 36 % 2005 m. iki 47 % 2012 m. Be to, beveik visos valstybės narės turi oficialias tarpministerines struktūras, įgyvendinančias lyčių aspekto integravimą. Vis dėlto tik dvi valstybės narės plačiai integravo lyčių aspektą į įstatymų projektus, politikos programas, veiksmų planus ir projektus 2012 m. Teisinė prievolė integruoti lyčių aspektą negarantuoja sisteminio ir veiksmingo praktinio jo įgyvendinimo.

Lyčių aspekto integravimo metodai ir priemonės vis dar retai naudojamos ir šis procesas nėra tinkamai institucionalizuotas. Poveikio lyčių lygybei vertinimas tik pradamas taikyti daugumoje valstybių narių. 2012 m. tik aštuonios valstybės narės buvo nustačiusios teisinį įsipareigojimą sudarinėti pagal lytis suderintą biudžetą ir tik trys valstybės narės plačiai taikė šį metodą. Palyginti mažai valstybių narių vykdė reguliarius lyčių lygybės mokymus ir stiprino atitinkamus gebėjimus; mokymai dažniausiai buvo skirti vyriausybinių lyčių lygybės įstaigų darbuotojams.

Lyčių aspekto integravimo metodų ir priemonių naudojimas, valstybių narių dalis procentais, 2005 m. ir 2012 m.

4 rodiklis. Pagal lytį suskirstytos statistikos rengimas ir platinimas

Siekiant veiksmingos lyčių lygybės politikos ir teisės aktų, reikia turėti kokybiškos pagal lytį suskirstytos statistikos.

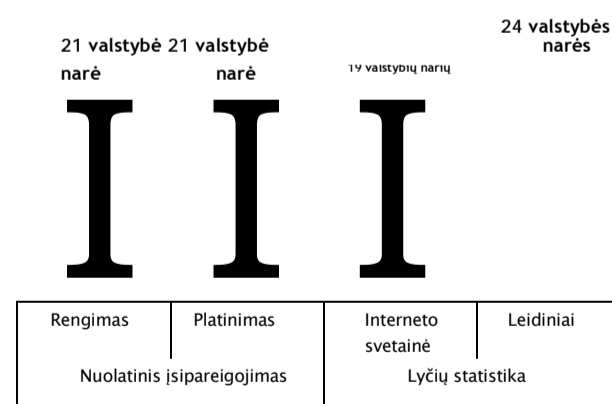
Naujasis rodiklis apima:

- vyriausybės įsipareigojimą rengti pagal lytį suskirstytą statistiką;
- vyriausybės įsipareigojimą platinti pagal lytį suskirstytą statistiką;
- naudojamus lyčių statistikos platinimo metodus.

strategijos „Europa 2020“ įgyvendinimo vertinimas yra rimtas iššūkis, nes trūksta duomenų tokiose politikos srityse kaip tyrimai ir plėtra, inovacijos ir technologijos, klimato kaita ir energetika. Galiausiai, nors pagal lytį suskirstytos statistikos rinkimas yra būtina sąlyga siekiant integruoti lyčių aspektą, išlieka poreikis pereiti nuo rinkimo prie naudojimo. Iš tiesų turima lyčių statistika ne visada naudojama tiek, kiek galėtų būti naudojama, siekiant stebėti ir įvertinti lyčių aspekto integravimą, įskaitant poveikio lyčių lygybei vertinimą ir pagal lytis suderinto biudžeto sudarymą, įvairiose politikos srityse.

Įsipareigojimas rengti ir platinti pagal lytį suskirstytus duomenis, 2012 m.

Dviejuose trečdaliuose valstybių narių yra nacionalinė teisinė prievolė reguliariai rengti ir platinti pagal lytį suskirstytą statistiką. Daugumos valstybių narių nacionalinės statistikos įstaigos arba kitos nacionalinės institucijos dažniausiai reguliariai rengia leidinius apie lyčių statistiką. Du trečdaliai valstybių narių turi lyčių statistikai skirtas interneto svetaines. Vis dėlto kai kuriose politikos srityse, pavyzdžiui, smurto lyties pagrindu, ne visada yra pagal lytį suskirstytų duomenų nacionaliniu lygmeniu. ES lygmeniu sąvokų apibrėžimų ir duomenų rinkimo metodų skirtumai reiškia, kad šie duomenys negali būti palyginti. Be to, reikia užtikrinti, kad pagal lytį suskirstyti duomenys būtų renkami vadovaujantis pagrindinėmis ES strategijomis. Pavyzdžiui,

REKOMENDACIJOS

Institucinės struktūros

Stiprinti institucines struktūras:

- užtikrinant, kad aukščiausiam įmanomame vyriausybės lygmenyje būtų už lyčių lygybę atsakinga vyriausybė įstaiga, atskaitinga ministrui ir turinti atitinkamą atsakomybę bei veiksmų priemones;
- užtikrinant, kad lyčių lygybė išliktų politikos prioritetu, būtų integruota į kitas politikos sritis ir į ją būtų atsižvelgiama sprendžiant diskriminacijos lyties pagrindu atvejus;
- nustatant aiškius ir pamatuojamus strateginius lyčių lygybės tikslus su konkrečiais uždaviniais ir terminais, užtikrinant, kad vyriausybės įstaigos įgaliojimai ir pajėgumai leistų jai daryti įtaką rengiant vyriausybės strategiją, formuluoti ir peržiūrėti teisės aktus, koordinuoti ir vykdyti vyriausybės sprendimų įgyvendinimo stebėseną;
- įsteigiant ar sustiprinant patariamąją valdybą lyčių lygybės klausimais ar kitą nuolatinį organą, nuolat įtraukiantį susijusius vyriausybės padalinius, moterų NVO ir kitas pilietinės visuomenės organizacijas, tyrėjus ir socialinius partnerius.

Lyčių aspekto integravimas

Skatinti lyčių aspekto integravimą per:

- tarpministerinę struktūrą ir kontaktinius centrus kiekvienoje ministerijoje;
- teisinės prievolos naudoti lyčių aspekto integravimo priemones ir metodus, įskaitant mokymus apie lyčių aspekto integravimą, poveikio lyčių lygybei vertinimą, pagal lytis suderinto biudžeto sudarymą, stebėseną ir vertinimą;
- atitinkamus biudžetus, siekiant įgyvendinti tai, kas minima aukščiau;
- suvokimo apie lyčių aspekto integravimo naudą skatinimą;
- teisinio ir institucinio įsipareigojimo tobulinti įvairių sektorių valstybės tarnautojų kompetencijas lyčių lygybės klausimais stiprinimą.

Pagal lytį suskirstyti duomenys

Skatinti lyčių statistikos rengimą ir platinimą:

- per teisinius įsipareigojimus arba saistančius struktūrinius susitarimus su statistikos institucijomis ir (arba) kitomis organizacijomis dėl pagal lytį suskirstytos statistikos rinkimo ir skelbimo;
- rengiant statistiką ir nustatant naujus rodiklius tose srityse, kur jų trūksta, pavyzdžiui, smurto lyties pagrindu, požiūrių į lyčių vaidmenis ir nelygybių sąveikos (duomenys, suskirstyti pagal lytį, taip pat kitais diskriminacijos pagrindais, pvz., etninės kilmės, amžiaus ir t. t.);
- užtikrinant, kad lyčių statistika atspindėtų aktualius lyčių klausimus, konsultuojantis su skirtingomis suinteresuotų asmenų grupėmis rengiant rodiklius;
- užtikrinant, kad lyčių statistika būtų laisvai prieinama politikos formuotojams, tyrėjams, NVO, socialiniams partneriams ir visiems piliečiams;
- svarstant lyčių lygybės veiksmų planuose nustatyti uždavinius ir rodiklius siekiant įvertinti pažangą ir pokyčius.

Europos lyčių lygybės institutas

Europos lyčių lygybės institutas (EIGE) yra ES žinių lyčių lygybės klausimais centras. EIGE remia politikos formuotojų ir visų susijusių institucijų pastangas iš tiesų įgyvendinti moterų ir vyrų lygybę Europoje, suteikdama specifinių žinių ir patirties, taip pat palyginamų ir patikimų duomenų apie lyčių lygybę Europoje.

Daugiau informacijos: <http://eige.europa.eu>

facebook.com/eige.europa.eu

twitter.com/eurogender

youtube.com/eurogender

Skaitmeninio objekto identifikatorius: 10.2839/1848

